

Tóth László beszéde

Kondoros 2008. 04. 30.

Hölgyeim és Uraim!

Tisztelettel köszöntöm Önöket, köszönöm, hogy elfogadták a meghívását, és ma együtt emlékezhetünk.

130 éve, 1878. május 1-jén nyitotta meg kapuit Kondoros község postahivatala.

Az évforduló kapcsán több minden felmerül az emberben. Először is talán, hogy milyen körülmények között alakult meg a helyi posta. Rövid történelmi visszatekintésként szólnom kell a megye és a település fejlődéséről. Békés vármegye a török hódoltság idején elnéptelenedett. A megye betelepítése az 1700-as évek második felében indult meg. 1787-ig egyetlen postaállomás sem működött a megyében.

A vármegye hivatalos leveleit lovaslegények vitték Aradra, Simándra. A földesurak is saját futárjaikkal küldték az üzeneteiket. A városok, falvak egyszerű népe alkalmi utasokra, vándorkereskedőkre bízta küldeményeit.

A 18. század végére a megyében a települések száma fokozatosan növekedett, a lélekszám gyarapodott, élénkült a gazdaság és a kereskedelem. Az utak azonban nagyon nehezen voltak járhatóak abban az időben, és a közbiztonsággal is voltak problémák.

A megyében az elsőnek 1787-ben Orosháza-Csaba-Gyula között útvonalat nyilvánították postaúttá, miután a vármegye végig járhatóvá tette.

Békés megyében ezt követően 1788-ban nyílt meg a megye első négy postája: Csaba, Gyula, Orosháza és Tótkomlós, majd utána 65 évnek kellett ahhoz eltelni, hogy 1853-ban megnyissa kapuit a megye ötödik postája Szarvas. Ezt követően, már évente új postaállomások létesültek.

1867. május 1-jén, holnap lesz 141 éve annak, hogy megalakult az önálló

Magyar Posta. A kiegyezést követően a fejlődés felgyorsult és a posta iránti igény is nőtt. Kezdetben a vármegye nemesi urai nem tanúsítottak kellő megértést az utak megjavítására és a postaállomások létesítésére. Később azonban belátták, hogy a „postaút kapu a világ felé” és élére álltak a postaszolgálat bővítésére irányuló törekvéseknek.

A kiegyezés után még 11 évnek kellett eltelnie, hogy megadatott a lehetőség, arra hogy Kondoroson postaállomás létesülhessen. A mai Kondoros környéke pusztá volt abban az időben, legeltető állattartással, betyárokkal. A legenda szerint a kondorosi csárda Rózsa Sándor kedvelt tartózkodási helye volt. A csárdát Arany János is megénekelte „A betyár” című költeményében:

Kondorosi csárda mellett
Gulya, ménes ott delelget,
Csárdabeli szép asszonynál
Bort iszik az öreg bojtár...

Nem akarok többet idézni az említett versből, talán még azt a két sort, amely így szól:

Hiba van a kréta körül
Egyet felír, kettőt töröl.

Ez sejteti, hogy a csárdában kisebb manipulációak lehettek. No de spongyát rá.

A csárda a környék négy legnagyobb településéhez vezető út csomópontjába esett (Csaba, Szarvas, Endrőd, Nagyszénás). Ezen a helyen alakult ki az 1850-es években Kondoros község.

A postakocsi akkoriban Kondorost nem érintette. Csabáról még csak Békésig járt.

Kondoroson 1878-ban nyílt postaállomás. A Postai Rendeleték Tára 1878. évi 15. számában olvashatjuk: „Kondoros a postahivatal neve, Békés megyében fekszik. Kondorosról Csorvásra kocsiposta közlekedik küldemények továbbítása céljából. Kondoros postahivatal forgalmköre Kondoros és Gáspártelki falvakra terjed ki.” A posta a nagyváradai postaigazgatóság területéhez tartozott.

A posta megnyitásának pontos dátuma: 1878. május 1. Bejegyzés az első szemlekönyvben: „Az itteni postahivatal folyó 1878-ik év Május hó 1-jén kezdte meg működését. Első postamesternek kinevezetett Perke József községi jegyző...”

Aláírás: alpári Abonyi János kir. postafelügyelő Az XIX. és XX. század első felében gyakori volt, hogy a település egy-egy köztisztviselőjében álló személye volt a postamester is. Elsősorban jegyzők, papok és tanítók látták el ezt a bizalmi és felelősségteljes feladatot.

A kondorosi embereket örömmel fogadták a postanyitást, mert közvetlen összeköttetés teremtett a külvilággal. Nem kellett többé küldöncökkel vitetni a leveleket, gyorsabban értek a községbe a postai küldemények.

A település fokozatosan fejlődött, a postaforgalom is évről évre bővült. Első statisztikai adataink 10 évvel a nyitás utánról származnak. 1888-ban 1278 postautalványt adtak fel a falubeliek, nyolc évvel később már 2230-at, a postautalvány-kifizetés darabszáma megduplázódott. 1888-ban 215 darab kifizetés volt, 1896-ban pedig már 591 db..

A kondorosi posta az 1800-as évek végén a falubeliek mellett 5 pusztára, 13 majorra, 3 tanya és 3 telep lakói számára kézbesített küldeményeket.

Telefonnal már a századforduló előtt ellátták a kondorosi postát, de távíró még nem kapott. Csak 1905. november 7-én kapcsolták be az országos távíró hálózatba. (Amely gyakorlatban morze adó-vevő berendezéseket jelent.) Addig a falu utolsó távíróhivatala Csorvás volt. A kondorosiaknak oda kellett átmenni táviratot feladni. A postakocsi-járat is Csorváson kapcsolódott az Orosháza-Csabai postaanyag szállításhoz. Így volt ez még a Kisszénás-Kondoros között vasúti szárnyvonal el nem készült, amely kiváltotta a Kondoros-Csorvás közötti kocsipostát, és még erősebb szálakkal kötötte a falut az országos hálózathoz. Ma is rendelkezésünkre állnak azok az 1907 évi menetrendi adatok, amelyek tartalmazzák a postaanyag szállítási idejét.

A XX. század postái már nemcsak a kiváltságos réteg, hanem a szolgáltatást megfizetni tudók rendelkezésére állt. Az első és második világháború idején különösen nagy jelentőséggel bírt a postaszolgálat ellátása.

1945 után egy megváltozott és átalakult körülmények között működött tovább a posta. A kondorosi posta 1950-ig postamesteri hivatal volt felügyeletér pedig Mezőtúr 1. számú posta mint ellenőrző hivatal látta el. Ekkor azonban a kincstári posták mellett a vállalkozói alapon működő postamesterségeket megszüntették. Állami kezelésbe került a szegedi terület több mint 300 postája, köztük Kondoros is.

Sokat lehetne beszélni az 1950-es, 60-as 70-es sőt 80-as évek szocialista postájáról. Tény, hogy a szolgáltatás bővítése, új termékek hálózatba vétele, már ekkor beindult. Sokat nem emlékeznek a békekölcsönre, az üzemanyagjegyre, vagy az iskolai takarékbélyegre, pedig mindezek a posták mindennapjaihoz tartoztak. A munkaverseny mozgalom lendületet adott a minőségi munkának és a teljesítmények fokozásának. Gondoljunk csak bele, hogy 1950-ben, amikor a posta átvette a hírlapterjesztést, milyen volt az ország hírlap-értékesítési helyzete. Néhány év alatt az előfizetők száma többszörösére nőtt és a hírlapeladás is folyamatosan emelkedett. Lehetne beszélni a rádió és tv díjbeszedésről, a távbeszélő és távirószolgálat ellátásáról, az 1981. november 1-jén bevezetett támpontos kézbesítésről - hisz ezek már mind történelem részei- most mégsem teszem.

Felhívom inkább szíves figyelmüket a kondorosi példára. Nevezetesen területünkön ez a posta volt az első, aki a rohanó életben, 1978-ban megállt egy kicsit és nemcsak a település, hanem a környék, és az egész posta figyelmét ráirányította a gyökerekre, a múltra. Az akkori postavezető Oláh Péter belátta és tudta, hogy „A posta örök- és örökké változik. A ma postája holnapra emlék lesz. A tegnap postája már ma is az, a tegnapelőtti postára pedig már sokan nem is emlékeznek.”

Ma már az is emlék, hogy azokban az években a hivatal falait élüzem oklevelek és brigádelismerések borították, és a munkaverseny mozgalom élenjáró postájaként emlegették Kondorost. Azóta 30 év telt el. Jól eső érzés számunkra, hogy a mai kor gyermekei is fontosnak tartják a múlt emlékeinek őrzését. A 125 éves évfordulóról is méltón megemlékeztek és most a 130 éves évforduló tiszteletére egy „kamara” kiállítással és három megyét megmozgató Posta Szakmai Egyesületi nappal teszik mindenki számára emlékezetessé a mai napot.

Úgy gondolom, hogy azok az emberek akik, vezették a kondorosi postát megérdemlik, hogy névszerinti említést tegyek róluk:

Első postamester: **Perke József** községi jegyző (lásd: Szemlekönyv)

Majd **Nábráczky Johanna** vezette a hivatalt (Lásd: Száz éves a kondorosi posta című brossúra)

Czirbusz Endréné m. kir. postamester 43 éven át - 1896-tól 1939. január 29-éig, amikor átadta a hivatalt a fiának

Czirbusz Imre 1939. február 1-től 1957. november 1-ig, haláláig (18 év) volt postamester, illetve postavezető

Mészáros József 1957. november 1-1957. december 1-ig (megbízott volt 1 hónapig)

Dian Jánosné 1957. december 2-1972. március 22-ig (nyugdíjazásáig 15 éven át, vezette a postát)

Oláh Péter 1972. március 22-től (1977-ben, az első szemlekönyv lezárásakor még ő vezette a postát) 25 évig volt Kondoros vezetője

Roszik Gáborné 11 év óta 1997. augusztus 8-tól napjainkig és reméljük még sok éven át, irányítja a helyi postát.

Magam részéről, mint a Dél-alföldi Postatörténeti Alapítvány kuratóriumának elnöke csak a köszönet hangján tudok szólni. Természetes volt számunkra, hogy a posta törekvéseit segítve néhány régi postai tárggyal, okirattal hozzájárultunk a kiállításhoz. Egy kicsit a közelmúltat és a jelent is beloptuk, amikor Kass János Kossuth díjas grafikusművész néhány grafikáját és bélyegét a kiállítás rendelkezésére bocsátottuk. Kass János 50 témakörben 88 bélyeget készített, a Magyar Posta megrendelésére. Tudjuk, hogy a bélyeg mennyi információt tartalmaz, és hogy határainkon túlra is elviszi nemzetünk kultúrájának egy kis darabkáját. A kiállítás korlátozott nagysága miatt alaposan meg kellett néznünk, hogy milyen bélyegeket és bélyeggrafikákat hozunk Kondorosra. Nem véletlen, hogy pont a Feszty-körkép bélyegívet és hozzátartozó grafikákat mutatjuk itt be. A körkép „a magyarok bejövetelét” ábrázolja. A bélyegnek köszönhetően az is kap egy kis ízelítőt a monumentális műről, akinek ez ideig még nem adatott meg, hogy Ópusztaszeren megtekintse az eredeti alkotást. Kass János nem volt könnyű helyzetben, amikor elefántból egeret kellett készítenie. Úgy érzem, példásan megoldotta. Ezeket, az íveket és a többi általa rajzolt bélyeget is magas művészi fokon készítette el. A bélyegek önmagukért beszélnek. Valamint önmagukért beszélnek azok a kiállítási tárgyak, amelyeket Rozsikné Márta ajánl az önök figyelmébe. Köszönöm neki és köszönöm a kondorosi postásoknak, hogy Apolyi Arnold történetíró (1823-1986) gondolatait magukénak vallják, amely így szól: „Őrizzük emlékeinek, gyűjtsük össze töredékeinket, nehogy végleg elveszenek, a ezáltal is üresebb legyen a múlt, szegényebb a jelen, s kétesebb a jövő.”

Meggyőződésem, hogy szükség van ilyen megemlékezésekre. Szükség van arra, hogy a posta egy kicsit jobban kinyissa ajtóit. Érezzék az igénybevevők, hogy

elsősorban őrtek dolgoztak és dolgoznak a postások, mert a posta dolgozói nagy szeretettel, hivatástudattal, odaadással végezték munkájukat a múltban, és ennek szellemében látják el szolgálatukat ma is.

Köszönöm érdeklődésüket, köszönöm megtisztelő figyelmüket!